

УДК 376.1-056.264: 81'233-053.2: 81'367.2

М. К. Солодовникучитель-логопед
вищої категорії,Сумський дошкільний навчальний
заклад (центр розвитку дитини) №28
«Ювілейний» м. Сумської міської ради**І. Г. Безверха**учитель-логопед
другої категорії,Сумський дошкільний навчальний
заклад (центр розвитку дитини) №28
«Ювілейний» м. Сумської міської ради

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГОРИТМІЧНИХ ВПРАВ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Стаття присвячена особливостям роботи з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. Розкрита важливість використання логоритмічних вправ як ефективного засобу у роботі з подолання мовленнєвих порушень. Автор розглядає структуру заняття та форми роботи з логоритміки.

Статья посвящена особенностям работы с детьми с общим недоразвитием речи. Показана важность использования логоритмических упражнений как эффективного средства в работе по преодолению речевых нарушений. Автор рассматривает структуру занятия и формы работы с логоритмикой.

The article is devoted to the peculiarities of working with children with a general underdevelopment of speech. The importance of using logarithmic exercises as an effective tool in overcoming speech disorders is shown. The author considers the structure of the class and the form of work with logarithmic.

Ключові слова: діти дошкільного віку, загальне недорозвинення мовлення, логоритмічні вправи, логопед, корекційна робота.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, общее недоразвитие речи, логоритмические упражнения, логопед, коррекционная работа.

Key words: preschool children, the general underdevelopment of speech logarithmic exercises, speech therapist, remedial work.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» головною метою дошкільних навчальних закладів є зміцнення здоров'я, розвиток та формування особистості, забезпечення соціально-психологічної реабілітації

та адаптації дитини шляхом спеціального організованого навчально-виховного процесу у комплексі з корекційно-розвивальною та лікувально-оздоровчою роботою.

Формування мовленнєвої компетентності є одним із пріоритетних завдань всебічного гармонійного розвитку дитини у дошкільному навчальному закладі (ДНЗ) [3]. На жаль на сьогоднішній день кількість дітей, які мають мовленнєві порушення, збільшилася порівняно з попереднім десятиліттям і має тенденцію до подальшого зростання. Так, порушення звуковимови спостерігається у 17–42% дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення цього показника. М. Ханеман, професор Майнського університету, наголошує, що за останні п'ять років кількість дітей з загальним недорозвиненням мови (ЗНМ) зросла більше, ніж на 20% [5].

Загальне недорозвинення мовлення характеризується затримкою розвитку усіх компонентів мовленнєвої системи, яка проявляється порушеннями формування пізнавально-комунікативної діяльності, недорозвиненням емоційно-вольової сфери, уповільненням розвитку зв'язного мовлення при нормальному слуху та первинно збереженому інтелекті [4].

Корекційна робота з дітьми-логопатами включає в себе: нормалізацію психічних процесів; регуляцію процесів збудження й гальмування; формування навичок конструктивної діяльності та емоційно-вольової сфери; виправлення ряду мовленнєвих порушень на логопедичних заняттях. На думку С. Я. Школьник перед фахівцем-логопедом завжди постає питання щодо якісного та відповідного добору адекватних засобів, методів і форм логопедичного впливу, які б повністю відповідали віковим та психолого-фізіологічним можливостям дітей і разом з тим володіли б значним корекційно-розвивальним потенціалом та високою ефективністю. Серед таких засобів можна виділити логопедичну ритміку [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Р. Л. Бабушкіна говорить про логопедичну ритміку, як про особливий

напрямок роботи в корекції мовленнєвих порушень. Довгий час лікувальна ритміка використовувалася як додатковий прийом при лікуванні важких захворювань, що пов'язані з вимовою [1]. Дослідженнями даного питання займалися: Е. Жак-Далькрос, Н. Г. Александрова, В. А. Гринер, Н. П. Збруєва, Є. В. Которова, М. А. Румер, Є. П. Шепулін та ін.

У даний час Г. А. Волкова розглядає логоритміку як ефективний засіб впливу на різноманітні порушення психомоторних, сенсорних функцій у осіб з мовленнєвою патологією за допомогою системи рухів в поєднанні з музикою і словом. Вона розширила область застосування логоритміки, запропонувавши конкретні методичні рекомендації для комплексної корекції таких мовленнєвих порушень, як дислалія, алалія, ринолалія, дизартрія, порушення голосу. Автор акцентує увагу на необхідності використання засобів логопедичної ритміки як до системи вправ, завдань і різноманітних форм роботи з дітьми дошкільного віку з урахуванням структури його мовленнєвого дефекту, що поступово ускладнюються [1].

Мета статті. Визначення ефективності застосування логоритмічних вправ у логопедичній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корекційна робота з дітьми із ЗНМ проводиться на базі Сумського дошкільного навчального закладу (центр розвитку дитини) №28 «Ювілейний» м. Сумської міської ради. Під час групових, підгрупових та фронтальних занять поряд з традиційними методами ми використовуємо логоритмічні вправи. Адже, саме логоритмічні вправи розвивають функціональні системи дитини з ЗНМ, його подих, голосову функцію, артикуляційний апарат, слухове сприйняття, слухову і зорову пам'ять, довільну увагу в цілому, процеси запам'ятовування та відтворення мовленнєвого та рухового матеріалу, тобто розвивають мовленнєву функціональну систему через немовні психічні процеси.

Логоритміка – це методика, що спирається на зв'язок слова, музики, руху та включає в себе пальчикові, мовленнєві, музично-рухові й комунікативні

ігри. Під час використанням логоритмічних вправ логопед вирішує цілу низку важливих корекційних, розвивальних, оздоровчих, освітніх та виховних завдань:

1. Розвиток слухової уваги і фонематичного слуху.
2. Розвиток музичного, звукового, тембрового, динамічного слуху, почуття ритму, співочого діапазону голосу.
3. Розвиток загальної та дрібної моторики, кінестетичних відчуттів, міміки, пантоміміки, просторової організації та виразності рухів.
4. Виховання вміння переключатися з одного поля діяльності на інший.
4. Розвиток мовленнєвої моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного та фонаційного дихання.
7. Формування та закріплення досвіду правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування, виховання зв'язку між звуком і його музичним тактом.
8. Формування, розвиток та корекція слухо-зорово-рухової координації.

Логоритмічні заняття дають можливість здолати мовленнєві проблеми у дітей з ЗНМ шляхом розвитку, виховання і корекції у дітей рухової сфери в поєднанні зі словом та музикою, дозволяють дітям глибше зануритися в ігрову ситуацію, створити сприятливу атмосферу засвоєння досліджуваного матеріалу і розвитку творчих здібностей. Знання засвоюються дітьми швидше, так як їх подача супроводжується різноманітними рухами під музику, що дозволяє активізувати одночасно всі види пам'яті (слухову, рухову і зорову) [2].

При плануванні логоритмічних занять ми використовуємо матеріал за лексичними темами («Овочі», «Фрукти», «Одяг» тощо.). У якості сюжетної основи ми застосовуємо казку, подорож або рольову гру. Для досягнення найкращих результатів заняття хід його будуємо з урахуванням рівномірності розподілу психофізичної і мовленнєвого навантаження.

Структура логоритмічних занять: підготовча, основна та заключна частини. Загальна тривалість – 25-30 хвилин.

Підготовча частина триває 3-7 хвилин.

Використовуються вступні вправи, які дають установку на різноманітний темп руху і мови за допомогою музики, вправи, спрямовані на тренування уваги, пам'яті, координації рухів, регулювання м'язового тону. До вступних вправ відносяться:

- повороти та нахили корпусу;
- види ходьби і бігу з рухами руками, зі зміною напрямку і темпу руху, з перешикуннями;
- вправи з переступанням через гімнастичні палиці, кубики, обручі.

Основна частина займає 10-25 хвилин, включає в себе деякі з перерахованих видів вправ:

- на розвиток дихання (дихальна гімнастика А. Н. Стрельникової), голосу, артикуляції (артикуляційна гімнастика, вокально-артикуляційні вправи з музичним супроводом і без нього);
- на розвиток регуляції м'язового тону (ігровий масаж, ігрово-гімнастика);
- на розвиток почуття темпу і ритму (музичні і танцювально-ритмічні ігри та вправи, мовленнєві гри і рольові вірші);
- на розвиток координації руху (вправи під музику);
- на координацію мови з рухом (вірші, дихально-артикуляційні вправи);
- на координацію співу з рухом (пісні);
- прослуховування музики для зняття емоційної та м'язової напруги;
- спів, гра на музичних інструментах (вокальне та інструментальне музикування);
- на розвиток тонких рухів пальців рук (пальчикова гімнастика);
- на розвиток мовленнєвих і мімічних рухів (чистомовки для автоматизації та диференціації звуків, емоційно-вольової тренінг, психогімнастика М. І. Частякової);
- ігри (статичні, малорухливі, рухливі) для розвитку динамічної сторони спілкування, емоційності, позитивного самовідчуття.

Заключна частина займає 2-7 хвилин, до якої входять вправи на відновлення дихання, зняття м'язового та емоційного напруження, різні види спокійної ходьби, релаксаційні вправи під спокійну музику.

Ще одна позитивна риса логоритмічних вправ – це їх групове виконання, що допомагає дітям вчитися працювати у колективі, знаходити спільну мову й вчитися активно взаємодіяти між собою.

З метою систематичного використання логоритмічних вправ, протягом усього дня використовуємо різні засоби логоритміки, взаємодіючи з іншими педагогами: вихователями, інструктором фізкультури та музичними працівниками, психологом.

Логопедами і музичними керівниками підібраний пісенний і танцювальний репертуар, створені відіопрезентації (вправи на проспівування голосних звуків, звукосполучень, чистомовок з музичним і руховим супроводом). Ці матеріали використовуються у повсякденному житті під час ранкової гімнастики, фізхвилинок, занять з іншими спеціалістами, що працюють з дітьми логопатами. Тільки скоординована робота всіх складових веде до красивої, звучної і виразної мови.

Висновки. Таким чином впровадження логоритмічних вправ у роботу з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення дає можливість активізувати мовленнєву діяльність, значно посилити корекційний ефект занять з формування і вдосконалення зв'язного мовлення та успішно підготувати дитину до навчання в школі.

Перспективи подальших досліджень. Вбачаємо у подальшій розробці та апробації використання логоритмічних вправ у системі корекційно-розвивальної роботи з дітьми з ЗНМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабушкина Р. Л., Кислякова О. М. Логопедическая ритмика: Методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи / Под ред. Г. А. Волковой. – СПб.: «КАРО», 2005. – 176 с.
2. Гоголева М. Ю. Логоритмика в детском саду. Старшая и подготовительная группы / М. Ю. Гоголева. – М.: «Академия Развития», 2006. – 107 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти : затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р., № 347/2002 [Електронний ресурс] // Режим доступу до вид. : <http://ukped.com/statti/zakoni-z-pitan-osviti/110.html>.

4. Нікішенко Г. В. Підготовка дітей з вадами мовлення в компенсуючому дитячому садку (групі) / Г. В. Нікішенко // *Дитячий садок*. – 2005. – № 35. – С. 12-16.
5. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.
6. Школьник С. Я. Подорож до країни гра: Зб. мовних музично-ритмічних занять для дітей 3-4 років. / С. Я. Школьник – Х. : Світ дитинства, 2003. – 72 с.

УДК 376.1-056.264: 81'233: 159.953.4

В. А. Старостенко

вчитель-логопед

*Сумський дошкільний навчальний заклад
(центр розвитку дитини) №13 «Купава»*

ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ТА МЕТОДІВ МНЕМОТЕХНІКИ НА ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

У статті підкреслюється актуальність та важливість використання прийомів та методів мнемотехніки в корекційно-логопедичній роботі з дошкільниками.

В статті підкреслюється актуальність і важливість використання прийомів і методів мнемотехніки в корекційно-логопедичній роботі з дошкільниками.

The article emphasizes the relevance and importance of using primes and methods of mnemotechnics in corrective-logopedic work with preschool children.

Ключові слова: мнемотехніка, аналогія, асоціація.

Ключевые слова: мнемотехника, аналогия, ассоциация.

Key words: mnemotechnical, analogy, association.

Постановка проблеми. Для вчителів-логопедів не секрет, що у більшості дітей з мовленнєвими порушеннями різної складності поряд з порушеннями компонентів мовленнєвої системи відзначається низька концентрація уваги, обмежені можливості її розподілу; знижена вербальна пам'ять, страждає продуктивність запам'ятовування. Вони забувають складні інструкції, елементи і послідовність завдань. У деяких дітей низька активність пригадування поєднується з обмеженими можливостями

розвитку пізнавальної діяльності. Також присутня низька мотивація та відсутність відповідних навичок для полегшення засвоєння нової інформації. Загальновідомо, що у дітей 5-7 років права півкуля, відповідальна за уяву, розвивається у людини швидше за ліву, яка відповідає за аналітичне та логічне мислення. Саме в цей час можна почати використовувати деякі методи та прийоми мнемотехніки. Незвичні форми роботи з використанням яскравих образів та схем допоможуть швидко та надовго запам'ятати потрібну інформацію.

Звісно, кожен педагог не раз запитує себе: як же пробудити у дітей інтерес до занять, зацікавити та захопити їх? Адже іноді заняття вчителя-логопеда можуть бути сухими та формальними, у дітей швидко зникає бажання слухати та чути педагога. Тому вважаю, що упровадження технологій мнемотехніки, які належать до здоров'язбережувальних, у корекційно-логопедичну роботу є актуальними.

Мета статті – показати доцільність використання методів та прийомів мнемотехніки в корекційній роботі з дітьми.

Виклад основного матеріалу. Мнемотехніка (в перекладі з грецької – «мистецтво запам'ятовування») – це спосіб покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [4, с. 2].

Перші згадки про мнемотехніку, або мнемоніку, як і сам термін, з'явилися у Стародавній Греції. Спочатку мнемотехніка виникла як невід'ємна частина риторики (ораторського мистецтва) і призначалася для запам'ятовування довгих промов.

Сучасна мнемотехніка – це потужне тренування уваги та мислення. Це просто відмінна гімнастика для мозку. Вона сприяє поліпшенню ефективності засвоєння нової інформації, розвиває творче, логічне та образне мислення, формує навички самонавчання та підвищують упевненість у власних можливостях [6, с. 18].

Корекційну роботу з подолання недоліків мовлення у дошкільників здійснюють комплексно за наступними напрямками, на яких доцільно вико-